

Warszawa, 14 maja 2014 r.

Szanowny Pan
Tadeusz Sławecki
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Edukacji Narodowej

Szanowny Panie Ministrze,

Fundacja Panoptykon dziękuje za zaproszenie do przedstawienia stanowiska w sprawie przygotowywanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła” (dalej: **Program**). Ze względu na bardzo krótki czas przyznany na wyrażenie opinii przesyłamy jedynie trzy ogólne uwagi dotyczące Programu.

1. Monitoring wizyjny – konieczność ewaluacji

W minionych latach w szkołach doszło do dynamicznego rozwoju monitoringu wizyjnego, czego podstawą był m.in. rządowy program dofinansowania kamer „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach” (załącznik do Uchwały Nr 156/2007 Rady Ministrów z dnia 5 września 2007 r.). Program na lata 2014-2016 nie zakłada już rozbudowy monitoringu w szkołach, promując działania należące do profilaktyki pozytywnej, które są „bardziej odpowiednie do potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży, a tym samym bardziej skuteczne”.

Naszym zdaniem jest to bardzo pozytywna zmiana. Odejście od promowania kamer monitoringu jako metody zwiększania bezpieczeństwa w szkołach nie zmienia jednak faktu, że zainstalowane wcześniej kamery wciąż działają.

Jednym z głównych założeń programu jest „systematyczne monitorowanie, porównywanie założonych celów z osiąganymi efektami, na różnych jego etapach, i podejmowanie koniecznych modyfikacji”. Naszym zdaniem Program powinien przewidywać ewaluację nie tylko przewidzianych w nim nowych działań, ale również tych podejmowanych wcześniej, w szczególności weryfikację skuteczności działania monitoringu wizyjnego. Taka ewaluacja powinna naszym zdaniem służyć rzetelnemu sprawdzeniu, czy (i) monitoring faktycznie wpływa na poprawę bezpieczeństwa w szkole oraz (ii) czy i jakie inne skutki (wychowawcze, związane z funkcjonowaniem szkoły, nadużycia) niesie stosowanie kamer w szkołach. Zwracamy przy tym uwagę, że rzetelna weryfikacja skuteczności działania kamer nie może ograniczać się do poznania opinii dyrektorów szkół, którzy byli odpowiedzialni za podejmowanie decyzji o instalacji kamer.

Wyniki badań „Szkoła bez przemocy” sugerują, że instalacja kamer monitoringu nie stanowi czynnika wpływającego na poziom międzyuczniowskiej przemocy, a rozmowy z praktykami pokazują, że bywają one wykorzystywane niezgodnie z przeznaczeniem.

Jednocześnie zwracamy uwagę, że kamery monitoringu są instalowane w szkołach bez podstawy ustawowej. Wątpliwości co do legalności takich praktyk zgłaszał już kilka lat temu Rzecznik Praw Obywatelskich. Problem ten do tej pory nie doczekał się rozwiązania.

2. Ochrona danych osobowych uczniów

Naszym zdaniem Program powinien uwzględniać – wśród poważnych zagrożeń stojących przed współczesną szkołą – wyzwania związane z ochroną prywatności i danych osobowych uczniów. Wobec rozwoju nowych narzędzi gromadzenia danych, które coraz powszechniej wykorzystywane są zarówno przez szkoły, jak i indywidualnie przez nauczycieli, problem ten staje się coraz bardziej istotny.

Brak świadomości zagrożeń dla ochrony prywatności oraz danych osobowych po stronie dyrekcji szkół i nauczycieli przejawia się powszechnym i często bezkrytycznym wykorzystywaniem przez szkoły i nauczycieli narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnych bez należytej dbałości o prawa i interesy uczniów. Konsekwencją jest poważna luka w bezpieczeństwie szkół, jej podopiecznych i pracowników.

W szkołach coraz częściej funkcjonują tzw. **e-dzienniki**, których rola polega na przeniesieniu informacji z tradycyjnego dziennika do jego wersji elektronicznej. W praktyce takie rozwiązanie umożliwia np. zdalny dostęp rodziców do informacji o wynikach nauki dzieci, ale też wpływa na prawa osób, których dane są przetwarzane. E-dzienniki funkcjonują w oparciu o oferty komercyjne (np. firmy Wolters Kluwer lub Librus). Oznacza to, że dane osobowe uczniów przekazywane są prywatnym podmiotom; istnieje również ryzyko wycieku tych danych bądź złamania zabezpieczeń.

3. Podnoszenie umiejętności uczniów i wychowanków w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym

Z uznaniem przyjmujemy fakt, że w Programie położono duży nacisk na działania społeczno-edukacyjne jako czynniki zwiększające bezpieczeństwo w szkole w sposób systemowy i długotrwały. W ramach projektu „Cyfrowa Wyprawka” staramy się wpisywać w ten nurt myślenia o bezpieczeństwie, wspierając podnoszenie kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie funkcjonowania w środowisku cyfrowym, w szczególności tzw. nowych mediów. Uważamy to za kluczowe działanie w czasach postępującej informatyzacji systemu edukacji oraz intensyfikacji wykorzystywania narzędzi cyfrowych oraz Internetu zarówno w oświacie, jak w życiu codziennym.

Z poważaniem,

Małgorzata Szumańska
Wiceprezesa

Katarzyna Szymielewicz
Prezesa